

Hem - känslor, platser och kroppar.
Ett fenomenologiskt perspektiv på papperslösa personers upplevelser.

Tilde Jonasson

ETNK02, Etnologi med kulturanalytisk inriktning, kandidatuppsats Ht 2017

Handledare: Gabriella Nilsson

Institutionen för kulturvetenskaper, avdelningen för etnologi Lunds universitet

“*Vadå hem?! är riktat till eller ett svar på ett rasistiskt uttalande som kallas Åk hem. Det är därför svaret är Vadå hem?! Vet du vad ett hem är för nåt? Vet du vad det betyder när du säger Åk hem?”*

- Rayam Al-jazairi

Innehållsförteckning:

1. Inledning

1.1 Bakgrund

1.2. Syfte och frågeställningar

2. Metod

2.1. Empiri och metodval

2.2. Etik

3. Tidigare forskning

3.1. Platser, kroppar och ting

3.2. Politics of belonging

3.3. Everyday clandestinity

4. Teori

4.1. Fenomenologi

4.2. Ahmed

4.3. Space Invaders

4.4. Emotions

4.5. Queer Phenomenology

4.6. Hegemonisk vithet

4.7. Hem

4.8. Fanon och den vita blicken

4.9. Molina - strukturell rasism och rasifiering

5. Analys

5.1. Bakgrund

5.2. Platser och kroppar

5.3. Känslor

5.4. Desorientering

6. Sammanfattande diskussion

7. Referenslista

Home - emotions, places and bodies. A phenomenological perspective on the experiences of clandestine asylum seekers is an ethnological essay that wishes to narrate clandestine asylum seekers experiences of living in Sweden. The essay is based on interviews with people that either have the experience of being a clandestine asylum seeker or still are in that situation. It is a phenomenological essay with theories and inspiration from Sara Ahmed, especially her focus on bodies, emotions and places. The theme for the essay is home, with focal points on safe and unsafe places, mental health and orientation/disorientation in life. The results showed that asylum seekers mental health gets worse after getting a decline and that bodies space inhabiting holds back by emotions of fear and institutional racism.

Key words: Home, clandestine asylum seekers, bodies, emotions and places

1. Inledning

1.1. Bakgrund

År 2015 sökte ca 23 000 ensamkommande barn (under 18 år) asyl i Sverige. Ungefär hälften av dem kom från Afghanistan och ca hälften kommer från Iran (Svenska Afghanistankommittén 2017). Sedan dess har det blivit allt svårare att ta sig till Europa för att söka asyl och i nuläget Sverige utvisas folk till Afghanistan trots att hjälporganisationer tvingats stänga ned sin verksamhet där, till följd av att läget blir allt otryggare (Ohlsson 2017).

Den 6 augusti 2017 satte sig Fatemeh Khavari med några vänner på Mynttorget i Stockholm och demonstrerade mot utvisningarna till Afghanistan. De strejkande förflyttade sig sedan till Medborgarplatsen i Stockholm, de kallar sig 'Ung i Sverige', rörelsen blev stor och demonstrationerna spred sig runt om i landet. Fatemeh Khavari har blivit en talesperson för frågan och demonstrationerna har skapat debatt. De strejkande har blivit attackerade av högerextrema rörelser när de har demonstrerat. (Gustavsson 2017).

I mars 2017 infördes åldersbedömningar av ensamkommande. Migrationsverket beslutar om en åldersbedömning ska ske och sedan utförs den av Rättsmedicinalverket som undersöker knäleder och visdomständer för att bedöma personens ålder. Mätmetoderna har kritiserats av experter för att vara bristfälliga. (Salomon Rogberg 2017). Av de omyndiga ensamkommande afghaner som sökte asyl 2015 har majoriteten fått uppehållstillstånd men av de som fyllt 18 år under asylprocessen har bara ca 10% fått uppehållstillstånd (svt NYHETER 2017).

På Migrationsverkets hemsida (Migrationsverket 2017) går det att läsa vad som händer den som får avslag på sin asylansökan. Under rubriken *Om du inte samarbetar för att återvända* redogörs det för konsekvenserna för den som inte samarbetar. En konsekvens är att bli tagen i förvar, vilket enligt Migrationsverket innebär "att du blir frihetsberövad och får bo på en låst anläggning som drivs av Migrationsverket". En annan konsekvens är att ärendet flyttas från Migrationsverket till polisen. Beskrivningen av polisens hantering av ärendet lyder;-om du håller dig undan har polisen rätt att efterlysa och eftersöka dig. Polisen har också rätt att använda tvång för att du ska lämna landet-.

Enligt en uppskattning från år 2010 beräknades antalet papperslösa personer, det vill säga personer utan dokumenterat uppehållstillstånd öka med mellan 10 000- 35 000 personer per år i Sverige (SOU 2011:48). Av de ca 80 000 personer som fick avslag på sina asylansökningar år 2016 beräknade Migrationsverket ungefär hälften skulle komma att stanna i landet som - papperslösa- (By 2016). Dessa personer erkänns inte medborgerliga rättigheter i Sverige utan ses som "illegala" och tvingas därför hålla sig gömda.

1.2. Syfte och frågeställningar

I boken *Uprootings/regroundings: Questions of Home and Migration* påminner författarna att den som kan resa också är den som kan stanna hemma, det vill säga, för både resandet och stanandet krävs ett medborgarskap och ett pass (Ahmed 2003:7). I den här uppsatsen vill jag undersöka hur avsaknaden av "papper" i bemärkelsen uppehållstillstånd i Sverige, påverkar människors känsla av och förhållningssätt till temat "hem".

Syftet är att med utgångspunkt i papperslösa människors egna upplevelser, ta reda på hur det är att leva som papperslös i Sverige. Jag vill undersöka hur dessa människor ser på sitt hem i Sverige i termer av trygghet, både på ett materiellt och existentiellt plan. Mer specifikt vill jag undersöka hur livet som papperslös påverkar människor.

Mina frågeställningar är:

- Hur upplever människor som definieras som papperslösa situationen i Sverige?
- Hur påverkar denna situation vilken riktning i livet dessa människor tar?
- Hur upplever dessa människor olika platser i termer av trygghet och otrygghet?

2. Metod

2.1. Empiri och metodval

Den här uppsatsen bygger på intervjuer med människor som fått avslag på sin asylansökan och som lever eller har levt som papperslösa i Sverige. Utöver dessa personer bygger uppsatsen även på en intervju som gjorts med Rayam Al-jazairi, konstnärlig ledare och regissör för *Teater*

Jalada, Sveriges första flerspråkiga teater. Kontakten med Al-jazairi fick jag genom att jag själv medverkade som skådespelare i *Teater Jaladas* produktion *Vadå hem?!*. Pjäsen var baserad på historier av barn och ensamkommande som har erfarenheter av krig, flykt och av att gå igenom en asylprocess. På *Teater Jaladas* hemsida presenteras *Vadå hem?!* så här: ‘Vad händer när ditt hem rycks ifrån dig? Kan du markera din identitet och livsstil när du tvingas att ha transportmedel som ditt hem under en lång och farlig resa? Hur upprätthålls relationerna när du delar kök och badrum med andra som är från helt skilda världsdelar? Vad är bilden av idealhemmet?’ (Teater Ja:La:Da) Med andra ord har såväl pjäsens innehåll som de medverkande fungerat som en inspiration till de frågeställningar som tas upp i den här uppsatsen.-

Informanter har jag kommit i kontakt med genom mina egna kontaktnätverk - vänner och vänner vänner men även genom ideella organisationer. Många som lever som papperslösa är rädda för att träffa någon som de inte vet vem det är, vilket är orsaken till att jag har intervjuat personer som antingen känner mig eller som har en gemensam bekant med mig. Detta har resulterat i att alla mina informanter består av ensamkommande cis-killar/-män. Det är självklart synd att jag missar perspektiv från tjejer och ickebinära samt familjer som lever som papperslösa men jag hoppas kunna ge en bild av hur det kan vara att leva som papperslös i Sverige genom de perspektiven jag har. Fem av informanterna som fått avslag på sin asylansökan identifierar sig som afghaner och en informant som irakier.

Alla informanter som fått avslag på sin asylansökan är anonymiserade genom att jag b.l.a. bytt ut informanternas namn och tagit bort för detaljerade uppgifter som skulle kunna avslöja någons identitet. Jag har valt att använda fingerade arabiska namn, då informanterna har arabiska namn och jag tycker att det devis vore att ta historia från dem genom att döpa dem till svenska namn. De som ännu inte fått uppehållstillstånd och som inte heller väntar på uppehållstillstånd, gömmer sig för polisen och vill inte få sin identitet avslöjad. Intervjuerna är personliga och känsliga, vilket också är en anledning till att informanterna är anonymiserade. Rayam Al-jazairi är en offentlig person som dessutom talar ur sin yrkesroll, därför har jag valt att inte anonymisera henne.

Mitt empiriska material består av fem intervjuer som utförts genom personliga möten, en skypeintervju och två mailintervjuer. Två av intervjuerna har utförts hemma hos mina informanter och tre intervjuer har utförts på offentliga platser. Av de offentliga platserna var en av platserna en plats som både jag och min informant hade en koppling till, den andra platsen en plats som min informant hade en koppling till och den tredje platsen en plats som jag hade en koppling till. Intervjun med Rayam Al-jazairi har utförts via skype. Jag har även utfört två intervjuer via mail, då informanterna var för rädda för att träffa mig genom personliga möten.

Jag har spelat in alla fem intervjuer som jag gjort genom personliga möten men två av intervjuerna fortsatte även efter att jag stängde av mikrofonen, så då har jag inga exakta citat från mina informanter utan har sammanfattat vad de pratade om. Intervjuerna har spelats in med diktafon eller min mobil och sedan har jag transkriberat intervjuerna. Jag upplevde att informanterna var mer bekväma med att prata när jag inte spelade in, men de två informanterna hade jag inte heller träffat tidigare så det är möjligt att de blev mer bekväma med mig efter hand. I en av mina intervjuer pratade inte jag och min informant något gemensamt språk och använde då hans bror som tolk i vårt samtal. De sista minuterna från en av intervjuerna har gått förlorade.

Jag ställde väldigt likartade frågor till alla mina informanter förutom till Rayam Al-jazairi, men informanterna tolkade svaren olika. Vissa har mer poetiska beskrivningar med utgångspunkt i sina känslor, medan andra har kortare beskrivningar och lägger mer fokus på att beskriva praktiska detaljer. Jag har inte frågat mina informanter om deras förhållanden i hemlandet om det inte varit något som de själva har tagit upp, då anledningen till varför de flydde inte är syftet i min uppsats, det har även känts som ett allt för känsligt område att gå in på.

Donna Haraway skriver om den manliga blicken, som fått skriva historien och vars blick är så normaliserad att den är osynlig (Haraway 2008: 231). Jag tror till viss del på situerad kunskap i frågor som gäller förtryck av olika slag. Därför tror jag inte att jag som gynnas av rasifieringen och privilegier av att aldrig ha behövt fly eller gått igenom en asylprocess kan förstå vad en person som missgynnas av rasifieringen och som har flytt och gått igenom en asylprocess har varit med om. Jag har gjort en narrativanalys av mitt material, genom att visa på hur olika händelser i informanternas vardag hänger samman och är betydelsefulla för att skildra hur

situationen för papperslösa ser ut (Rennstam, Wästerfors 2015: 57). Jag har även förhållit mig till den narrativanalys-modellen genom att ställa öppna frågor till mina informanter där de själva kunnat tolka och associera fritt till t.e.x. begreppet 'hem' utifrån sina egna upplevelser (Rennstam, Wästerfors 2015: 58). Jag har frågat om när de sökte asyl i Sverige första gången, hur lång tid det tog att få besked/avslaget, vad de gjorde och tog vägen efter avslaget, hur deras mående är i nuläget och har varit under väntan på besked från migrationsverket, tiden som papperslös. Var de har känt sig trygga och otrygga, vad ett uppehållstillstånd hade gjort för skillnad i deras liv, om de känner sig hemma någonstans och varför, på vilket sätt de hade önskat att Sveriges asylsystem såg annorlunda ut osv.

Mailintervjuerna är inte riktigt ett samtal på samma sätt som mina intervjuer som jag utfört genom personliga möten, vilket också bidragit till att de intervjuerna är mycket kortare trots att jag ställt samma frågor till dem som till de informanter som jag intervjuat genom personliga möten. Hyltén-Cavallius skriver om att det blir lättare för informanter att välja bort jobbiga frågor i mail-intervjuer, vilket jag i mitt fall tycker är positivt då mina informanter redan är utsatta (Hyltén-Cavallius 1999: 225). Något jag gått miste om i mail-intervjuerna är till exempel ansiktsuttryck, kroppsspråk och pauser som skulle kunna vara tillägg till informanternas berättelser.

2.2. Etik

Sara Mills skriver i Postkolonial feminism (Mills 2011:311) om "den Andre" - "detta begrepp som har varit föremål för så mycket kritisk analys inom kolonial och postkolonial diskursteori". I svensk media och politik beskrivs människor som flytt ofta som "den andre", vilket då skapar en dikotomi mellan de som kategoriseras som "flyktingar" och människor som inte gör det. Flyktingbegreppet i sig kan skapa "den andre" då det förekommer att människor som flytt för flera år sedan fortfarande får flykting-identiteten applicerad på sig, trots att det kanske inte längre är en kontext som en befinner sig i eller något som en definierar sig som. En konsekvens av skapandet av "den andre" är att en blir avhumaniserad, då "den andre" ses som en dikotomi till den egna personen, samma sak gäller för kategoriseringarna "papperslös" eller "illegal". Bilden av "de andra" har skapat samt hållit vid liv olika stereotyper och fördomar. Kerstin Sandell

beskriver hur rasifiering kan ta sig uttryck i Sverige genom sin studie, som visar hur människor blir bemötta av förlossningsvården utifrån rasifierade kategoriseringar (Sandell 2014: 249).

Det är viktigt att tänka på etik kring att berätta någon annans historia, också utifrån ett maktperspektiv. Chandra Talpade Mohanty skriver att den västerländska feminismens största problem är “deras anspråk på privilegier och etnocentrisk universalitet och (...) deras bristande insikt om den västerländska forskningens inverkan på tredje världen i ett västdominerat världssystem” (Mohanty 2012: 298). Jag har haft detta med mig i baktanken under min studie, då jag som vit feminist och person är präglad av ett etnocentriskt synsätt på världen.

Sara Ahmed skriver “we move toward and away from objects depending on how we are moved by them” (Ahmed 2006: 28). Det är viktigt att självvransaka sig kring varför en är intresserad av just en specifik riktning. Att ha en självvransakan kring alltifrån varför jag väljer att ha med vissa delar i materialet liksom varför jag väljer att ställa vissa frågor till att börja med. Analyserna av informanternas citat är mina tolkningar och inte sanningar som presenteras. Därför är det viktigt som Haraway skriver att som forskare synliggöra sig själv i sin uppsats, för att få läsaren att förstå att det är just mina ord och tolkningar som presenteras och inte en objektiv blick som presenterar en sanning. Rennstam och Wästerfors likställer analytikern med en skulptör, att hen själv formar materialet genom att välja ut och ta bort olika delar (Rennstam, Wästerfors 2015: 103).

Haraway skriver “vetenskapen har från början varit utopisk och visionär; det är anledningen till att vi behöver den.” (Haraway 2008: 236). Jag vill att min uppsats ska vara utopisk och visionär, på så sätt att jag önskar en förändring i Sveriges flyktingpolitik. Med uppsatsen vill jag till viss del bidra till en förändring genom att väcka känslor och tankar hos mina läsare, genom att problematisera det system som skapat situationen som mina informanter är eller har varit i. “Att se underifrån är varken lätt att lära sig eller oproblematiskt, även om “vi” “naturligt” bebor de underkuvade kunskapernas stora underjordiska terräng.” (Haraway, 2008: 234). Jag tänker att Haraways uttalande kan vara viktigt att ha med mig då jag kommer att skriva om en utsatt grupp i samhället (människor som gömmer sig i Sverige) vars perspektiv jag kommer att utgå ifrån. Det

är viktigt att vara uppmärksam på att politiska intressen aldrig får gå före att rättvist presentera materialet, samt att vara öppen med sina politiska intressen.

Haraway beskriver den önskade forskaren som “det splittrade och motsägelsefulla jaget är det jag som kan undersöka positioner och vara ansvarigt, det jag som kan konstruera och ge sig in i rationella samtal och fantastiska inbillningar som förändrar historien” (Haraway 2008: 236). Jag ska försöka vara självreflexiv i mitt arbete med min uppsats, jag tänker att det är viktigt att fundera över mina egna privilegier. Då jag ska skriva om människor som fått avslag på sin asylansökan och som gömmer sig eller har gömt sig i Sverige, tänker jag att det är viktigt att jag är medveten om rasifiering - både hur mina informanter missgynnas av den och hur jag själv gynnas av den. Kapital såsom uppehållstillstånd, familj som lever eller som en har kontakt med, ett hem och klass är viktigt att vara uppmärksam på. Det är viktigt att vara självreflexiv för att läsaren ska förstå att min uppsats är skriven av en enskild person som omöjligt kan besitta en allmängiltig syn eller sanning. Haraway menar att “identitet, inklusive jagidentiteten, producerar inte vetenskap; det gör det kritiska positionsbestämmandet, det vill säga objektiviteten. Endast de som befinner sig i de dominerades positioner är självidentiska, omärkta, avkroppsligade, oförmedlade, transcendent, pånyttfödda.” (Haraway 2008: 237). “(...) pläderar för situerade och förkroppsligade kunskaper och mot varierande former av olokaliserbara, och därmed oansvariga, kunskapsanspråk. Oansvarig innebär omöjlig att ställa till svars” (Haraway, 2008: 234). Precis som hon skriver, är det även viktigt att synliggöra sig själv i texten, för att läsaren ska kunna ha någon att ställa till svars för innehållet/synen/tolkningarna som presenteras.

3. Tidigare forskning

3.1 Platser, kroppar och ting

Jag har gått igenom tidigare etnologisk forskning som använt sig av fenomenologiskt angreppssätt med fokus migration. Jag fastnade för de etnologiska forskarna Maja Povrzanovic Frykman och Jonas Frykman som arbetat utifrån nyckelorden ‘platser, kroppar och ting’.

Maja Povrzanovic Frykman

Etnologen Maja Povrzanovic Frykman forskar inom migration, med krigserfarenheter som tema.

Hennes artikel '**Construction of identities in diaspora and exile - Croats in Sweden in the 1990s**' (2001: 166) är baserad på hennes forskning om kroatiska flyktingar i Sverige. Hennes material består till största delen av fältarbete i Malmö mellan år 1998-1999 (Povrzanovic Frykman 2001: 166-167). Povrzanovic Frykman har utgått från hur berättelser om krig skapar upplevelser av avstånd och tillhörighet. Hon utforskar hur b.l.a. hem, etnicitet och nation ändrar betydelse i och med krigs- och flykt-erfarenheter och av att inte leva i sitt hemland (Povrzanovic Frykman, 2001: 166).

I kapitlet '**När våldet tar plats**' från studien '**Fönster mot EUROPA: Platser och identiteter**' (2001: 126) skriver Povrzanovic Frykman om att när hon samlade in material om hur människor hanterade sin rädsla under kriget i Kroatien 1991-1992 cirkulerade informanternas historier kring ting och platser när hon frågade om deras minnen (Povrzanovic Frykman 2001: 125). Hon skriver att 'Platsens förmåga att ge skydd återkom' och att '(...) berättelser om lidandet kom att handla om plats och geografisk samhörighet' (Povrzanovic Frykman 2001: 126).

Jonas Frykman: Berörd - Plats, kropp och ting i fenomenologisk kulturanalys (2012)

Etnologen Jonas Frykman skriver i sin bok '**Berörd: Plats, kropp och ting i fenomenologisk kulturanalys**' om forna Jugoslavien ur ett fenomenologiskt perspektiv med fokus på plats, kropp och ting. Jag finner denna studie intressant för mitt arbete då det är en etnologisk studie som använder sig av ett fenomenologiskt angreppssätt. Ting är inget jag har fokuserat på i min uppsats men fokuset på samverkan mellan platser och kroppar finner jag däremot relevant, då det är två teman som jag finner relevanta för min studie. Mitt tredje tema som jag delat in min analys i är känslor. Eftersom detta är något som fenomenologin utgår ifrån finns även det temat med i Frykmans studie, skillnaden är att jag precis som Ahmed gör i 'The cultural politics of emotion' låter 'känslor' stå för sig (detta redogör jag för under *teori*-delen).

Han skriver om hur platser får liv genom att en är där, platsen får liv genom kroppen (Frykman 2012: 56). Frykman skriver om hur platsen påverkar våra ageranden som "vilka möjligheter som står till buds". Vi påverkar platsen genom den levda kroppen och platsen påverkar oss genom "inte bara i gestalt av människor och ting, utan också historia, traditioner och normer som existerar där" (Frykman 2012: 59).

3.2 Politics of belonging

Nira Yuval-Davis: The politics of belonging - Intersectional Contestations (2011)

Nira Yuval Davis är sociolog och “director of the Centre for Research on Migration, Refugees and Belonging (CMRB)”. Hon intresserar sig för områden som migration, Politics of belonging medborgarskap och gränser (University of East London 2018). I boken *Politics of belonging - Intersectional Contestations* som konstruktioner av gränser och att bli inkluderad eller exkluderad genom att de med makt kategoriserar och definierar människor (Yuval-Davis 2011: 18). Under kapitlet *The Citizenship Question: of the State and Beyond* diskuterar hon vad ett medborgarskap är ur ett globalt och historiskt synsätt kopplat till tillhörighet (Yuval-Davis 2011: 46-80).

3.3. Everyday clandestinity

Maja Sager: Everyday Clandestinity (2011)

Maja Sager är genusvetare vid Lunds universitet och intresserar sig för medborgarskap, nationen, globalisering, migration och asylrätt ur ett intersektionellt feministiskt perspektiv (Genusvetenskapliga institutionen 2017). Syftet i hennes studie *Everyday Clandestinity* beskriver hon så här: “The overarching purpose of this study is to put the experiences of clandestine asylum seekers (rejected asylum seekers who, avoiding deportation, continue to stay in Sweden) at the centre of a critical rereading of Swedish migration and gender regimes” (Sager 2011: 9). Sager skriver om exkluderingen av papperslösa personer som fått avslag på sin asylansökan i Sverige. Hon för en kritisk diskussion kring medborgarskap, tillhörighet och välfärdssamhället. Detta gör hon genom att visa på hur papperslösa personer konstrueras socialt men även i politik och media (Sager 2011: 24). Att papperslösa personer inte har full tillgång till välfärd samt politiska och sociala rättigheter, menar hon är påföljder av dessa konstruktioner (Sager 2011: 24).

4. Teori

Jag har använt mig av fenomenologen Sara Ahmed övergripande i min uppsats men även av fenomenologen Frantz Fanons studie ‘Svart hud, vita masker’ (1952). Ahmed väver även in

postkolonialism, queerteori, genus och marxism i sina teorier. Liksom Fanons fenomenologi är starkt sammanvävd med postkolonialism.

4.1. Fenomenologi

Utifrån mitt övergripande tema hem ur papperslösa personers upplevelser, kändes fokuset på känslor, kroppar och platser viktigt att ha. Jag valde därför att använda mig av den filosofiska riktningen fenomenologi som teori i uppsatsen, för att tydligare visa på kopplingar mellan yttre omständigheter och känslor, kroppar kopplat till platser. Samverkan mellan platser, känslor och kroppar är något jag velat lyfta fram för att låta informanternas upplevelsevärld ta plats.

“Fenomenologins utgångspunkt är att det inte finns någon objektiv sanning, därför utgår den från individers upplevelser av verkligheten” (Högström 2017: 55). Jag tycker att fenomenologin och etnologin på så sätt är sammansvetsade, då etnologin ofta utgår från enskilda individers upplevelser för att beskriva större fenomen. Jag tänker mig fenomenologin liksom etnologin som ödmjuka redskap att ta sig an och tolka samhället runt om en med. Jag vill använda fenomenologin som ett redskap för att närma mig och beskriva verkligheten utifrån informanternas upplevelsevärld.

4.2. Ahmed

Sara Ahmed är den teoretiker som jag valt att lägga mest fokus på, hennes forskning är kopplat till postkolonialism, marxism, queerteori och genus. Genom att hon studerar makt ur ett fenomenologiskt angreppssätt, använder hon sig av fenomenologin som ett politiskt verktyg. Såhär beskriver hon sin forskning på sin hemsida: “My research is concerned with how bodies and worlds take shape; and how power is secured and challenged in everyday life worlds as well as institutional cultures” (Ahmed u.å.)

4.3. Space Invaders

Ahmed skriver om Nirmal Puwars begrepp *Space Invaders* (2012), om hur människor som gynnas av rasifieringen kan bli norm på vissa platser och hur människor som missgynnas av rasifieringen kan känna sig som “out of place” på dessa platser (Ahmed 2012: 38). Jag tänker att samma begrepp kan användas för att jämföra platser där papperslösa människor känner sig välkomna respektive platser där de inte gör det. Ahmed talar om vilka kroppar som är märkbara.

Hon förklarar att i institutioner som hon beskriver som vita-rum, har vitheten blivit så normaliserad att den inte noteras, den är osynlig (Ahmed 2012: 36).

4.4. Emotions

Ahmed menar att känslor är politiska då de påverkas- och är yttringar av samhälleliga strukturer och förtryck (Ahmed 2014: 191-202). Hon menar att känslor inte är något fast inneboende hos individen, utan något som cirkulerar mellan kroppar i ett samhälle (Ahmed 2014: 10).

4.5. Queer Phenomenology

“Ahmed vill visa på hur de processer då kroppar blir könade, sexualiserade och rasifierade hänger samman med hur olika kroppar försöker och i varierande mån tillåts sträcka ut sig och bebo platser och rum” (Högström 2017: 66). Ahmed talar om linjer och orientering kopplat till kroppar och normer. Att det finns förutbestämda linjer som t.e.x. hetrosexuella eller personer som gynnas av rasifieringen kan-/följer medan t.e.x. queera-personer eller personer som inte gynnas av rasifieringen inte har samma upptrampade linjer. Hon kallar det för att vara orienterad (ha en linje att följa) eller desorienterad (att inte ha en linje att följa) (Högström 2017: 66-68). Papperslösa är desorienterade utifrån den här teorin dvs. att de stöter på motstånd så fort de försöker skapa sig ett liv och inte har någon upptrampad linje i samhället. Jag har valt att använda mig av desorienterings-begreppet för att beskriva papperslösas situation i förhållande till orienterade människor med uppehållstillstånd.

4.6. Hegemonisk vithet

I Sara Ahmeds bok *Vithetens hegemoni* skriver hon om hur asylsökande framställs som en skada för (i hennes exempel nationen Australien), “den asylsökande som är ursprunget till olust: nationen framställs som “skadad” av framförandet av smärta” (Ahmed 2011: 99). I introduktionen till ‘The cultural politics of emotion’ redogör Sara Ahmed för hur en spelar på känslor för att upprätthålla rådande normer, i hennes exempel visar hon på hur en skapar kärlek för nationen och därmed utmålar personer som missgynnas av rasifieringen som ‘bodies out of place’ och som något som hotar nationen (Ahmed 2014: 1-2).

4.7. Hem

Mitt övergripande tema hem är även något som Ahmed återkommer till på olika sätt i alla hennes böcker. I *On being included* beskriver hon hur hennes erfarenhet av att inte vara vit gjorde henne till främling inför platsen som hon kallade sitt hem. "(...) it was an experience of not being white, of being made into a stranger, the one who is recognized as "out of place", the one who does not belong, whose proximity is registered as crime or threat. As memory, it was becoming a stranger in a place I called home." (Ahmed 2012: 2). Jag har även utgått från hur hem beskrivs i boken *Uprootings/regroundings: Questions of home and migration* (2003), där fokuserar de på olika kroppars kopplingar till platser utifrån b.l.a. migration, klass och rasism. De utgår från olika kroppars erfarenheter av att till exempel lämna ett hem eller att känna sig hemma.

4.8. Fanon och den vita blicken

Michael Azar kallar Frantz Fanon för 'den postkoloniala teoribildningens fader' i inledningen till *Svart hud, vita masker* (Fanon 1997: 9). I Fanons *Svart hud, vita masker* beskriver han hur den svarta kroppen blir till i den vita kolonistörens värld, hur betraktaren skapar den betraktades identitet (Fanon 1997). Sara Ahmed menar att Fanon visar på relationen mellan fenomenologi och rasism (Ahmed 2007). "Fanon's example shows the body before it is racialized, or made black by becoming the object of the hostile white gaze" (Ahmed 2007: 3). "(...) white bodies do not have to face their whiteness; they are not orientated 'towards' it, and this 'not' is what allows whiteness to cohere, as that which bodies are orientated around" (Ahmed 2007: 5). "To be comfortable is to be so at ease with one's environment that it is hard to distinguish where one's body ends and the world begins." (Ahmed 2007: 11). Som papperslös är du otroligt medveten om din kropp på olika platser, att vara bekväm tycker jag går att likna vid att känna sig hemma som mitt material har utgått ifrån. Mina informanter talar om otrygghet och trygghet kopplat till platser.

Både Fanon och Ahmed beskriver hur känslor hänger samman med rasism. Fanon skriver om att den svarta personen ser sig som svart i vita-rum, de vita-rummen påverkar den svarta personens tankar, känslor och syn på sig själv. Fanon talar om blickar på samma sätt som Ahmed talar om känslor. Precis som Ahmed, redogör Fanon för postkolonialism utifrån ett fenomenologiskt angreppssätt.

Mina intervjuer har inte direkt berört postkolonialism, men samhällets syn på flyktingar och papperslösa går tydligt att koppla samman med postkolonialismen som då indirekt även påverkar människors känslor som fått avslag på sin asylansökan och platser där de känner sig trygga. Det hade känts ignorant att inte ha med ett postkolonialistiskt perspektiv, då rasism spelar en roll i utformningen av Sveriges asylpolitik.

4.9. Molina - strukturell rasism och rasifiering

Irene Molina är professor i Kulturgeografi och beskriver den strukturella rasismen i nutida Sverige som att människor och institutioner handlar utifrån normen som i sig är genomsyrad av den rasistiska ideologin (Antirasistiska Akademin 2017 20:45). Hon har främst forskat inom boendesegregation och ger exempel på att människor missgynnas i bostadsmarknaden på grund av rasism genom att de inte får ta lån eller blir erbjudna bostäder (Antirasistiska Akademin 2017, 18:50). Molina beskriver det som att “det finns en pågående process av rasifiering av både bostads- och arbetsmarknaden i Sverige” (Ericsson, Molina, Ristilammi 2002: 24). Jag har valt att använda mig av rasifieringsbegreppet. Rasifieringsbegreppet används i ett antirasistiskt syfte för att beskriva och uppmärksamma rasistiska strukturer, föreställningar och praktiker. Utifrån rasifieringsteorin, rasifieras alla människor, sedan kan en antingen gynnas eller missgynnas av rasifieringen (SOU 2005:41. : 95).

5. Analys

Det övergripande temat genom hela min uppsats är hem, då det är ett tema för att beskriva det som knyter samman människor och platser genom trygghet, inkludering och riktning. Intervjusvaren som varit kopplade till temat hem, har enligt mina tolkningar kretsat kring känslor av trygghet och otrygghet kopplat till platser, att leva med konstant oro och drömmen om att kunna skapa sig ett liv. Utifrån informanternas svar och berättelser men även utifrån uppsatsens fenomenologiska inriktning har jag därför valt att dela in min analys i tre delar som alla utgår från temat *hem*. Jag har döpt mina tre delar till *Platser och kroppar*, *Känslor* och *Desorientering*. Ahmed talar om *Emotions* (2014) och *Desorientation* (2006). I temat *Platser och kroppar* har jag även vävt in Ahmeds *Space Invaders* (2012) och Fanons *Den vita blicken* (1997). Första delen *Platser och kroppar* handlar om att göras till främling på en plats genom den vita blicken. Den

andra delen *Känslor* handlar om hur mina informanter påverkas rent psykiskt av att leva som papperslösa. Den tredje delen *Desorientering* handlar om hur en som papperslös saknar riktning i samhället och livet. Alla delarna knyter an till temat *hem* på något sätt och kommer till viss del att gå in i varandra.

5.1. Bakgrund

Abbas är 20 år. Han har levt som flykting sedan han var 14 år. Han är papperslös och fick avslag då hans fingeravtryck finns i ett annat EU-land och då måste en enligt Dublinförordningen (Europaparlamentet 2013) söka asyl i det EU-land en först kom till.

Zulema är 25 år från Afghanistan. När vi träffas har han precis fått uppehållstillstånd, efter att ha levt som papperslös i Sverige i tre år.

Nasim är 20 år. Han är afghan från Iran. Han sökte asyl första gången 2015 och fick avslag efter sex månader. Sedan överklagade han det beslutet och fick sitt andra avslag efter ytterligare tre månader. Han måste vänta fyra år tills han kan söka asyl igen.

Ferran är 28 år. Han är afghan som är uppväxt i Iran. Han sökte asyl för första gången 2012, efter ett år fick han sitt avslag. Sedan har han levt som papperslös i Malmö fram till 2017 då han sökte asyl på nytt, nu väntar han på besked.

Bahir är från Irak. Han sökte asyl i oktober 2015 och fick sitt avslag efter ett år och två månader. Han överklagade det och när jag träffar honom har han precis fått sitt andra avslag efter två års väntan.

Mailintervju: Alim är 23 år från Afghanistan. Han sökte asyl i Sverige första gången 2012, fick då avslag p.g.a Dublinförordningen (Europaparlamentet 2013). Fick permanent uppehållstillstånd 2015 och har sedan dess fått förstahandskontrakt på lägenhet, har två jobb, tagit körkort, köpt bil, åkt till Iran och hittat sin mamma efter flera år.

Mailintervju: Tarif är 18 år från Afghanistan. Kom till Sverige 2015 och sökte asyl, fick avslag i år då Migrationsverket inte tror att han som ateist kommer få problem om han återvänder till sitt hemland. Han har precis kommit i kontakt med en ideell organisation som hjälper papperslösa och har inga aktiviteter om dagarna utan är bara hemma.

Jag har intervjuat Rayam Al-jazairi som är konstnärlig ledare och regissör för *Teater Jalada*, Sveriges första flerspråkiga teater. Hennes frågeställning för hennes master i konstnärligt masterprogram i teater var *kan man sudda ut gränsen mellan vi och dom under föreställningen genom att mixa olika konstnärliga stilar och arter*. Pjäsen *Vadå hem?!* är ett svar på uttalandet när människor säger “Åk hem”.

5.2. Platser och kroppar

Under tematiseringen *Platser och kroppar* har jag utgått från informanternas upplevelser av trygga och otrygga platser. Till det här kapitlet har jag främst utgått från Ahmeds begrepp *Space Invaders* (2012) och Fanons bok *Svart hud, vita masker* (1997). Ahmeds begrepp *Space Invaders* (2012) handlar om hur vita kroppar blir norm på vissa platser och hur människor som missgynnas av rasifieringen blir främlingar på dessa platser. Jag har blandat det begreppet med Fanons teori i *Svart hud, vita masker* (1997) som handlar om hur den vita blicken konstruerar kroppar.

När jag frågar Zulema om han märkt av hur en talar om eller ser på “flyktingar” svarar han:

Zulema: -Ja jag tänker att svenska människor är jättesnälla. Och... men jag vet inte, kanske de hör inte bra om flyktingar. Och kanske de vågar inte eller rädd. Mm att kontakta eller ha en relation.

Min tolkning är att Zulema har uppfattat att det cirkulerar fördomar i Sverige om “flyktingar”, som han tror beror på rädsla. Han menar på att rädslan är en anledning till att folk inte vågar ta kontakt med eller ha en relation till människor som flytt hit. Ahmed skriver om att när mångfald ses på som gästfrihet, ses vitheten som värden som redan är hemma/på plats, medan de som missgynnas av rasifieringen ses som en gäst (Ahmed, 2012: 43). Ahmed har skrivit så här om hur

migranter görs till främlingar: “Indeed, migrants often constructed as strangers. In such a construction, the strangers are the ones who, in leaving the home of their nation, are the bodies out of place in the everyday world they inhabit, and in the communities in which they come to live” (Ahmed 2000: 78). Hon talar om “bodies out of place”, genom att samhället behandlar en som en främling, skapar det också en känsla av att en inte tillhör platsen en bor på. Ahmed utgår från Fanons redogörelser för hur den vita blicken konstruerar den svarta kroppen som ond och farlig. Ahmed menar på att sådana konstruktioner skapar rädsla och upplevelser av olikheter som genererar distans mellan olika kroppar (Ahmed 2014: 62-63). Ahmed menar att känslor får individer att ta avstånd från vissa människor och slå sig samman med andra. Hon beskriver det som att känslor skapar intrycket av nationen, nationen beskriver hon som en konstruktion av normen, som både ser sig som värd och offer gentemot de som bryter mot normen (Ahmed 2011: 65-68). Det som skapar vilka känslor en associerar till ett visst subjekt/objekt menar Ahmed är vardagsspråket. Hon ger exempel på hur en politiker i sitt tal om asylsökande, använde sig av ett språkbruk som porträtterar de asylsökande som något okontrollerbart som vill skada nationen (Ahmed 2011: 68-73). “Flyktingar” i Sverige görs till främlingar som sedan utmålas som onda och farliga vilket skapar en distans mellan olika kroppar, människor väljer att inte ta kontakt eller ha en relation med “flyktingar”.

En otrygg plats för papperslösa kan vara gatorna:

Zulema berättar att när han var papperslös brukade han få sms av en ideell organisation i Malmö när polisen hade ID-kontroller, så han visste vilka områden som han skulle undvika.

Det blir en stress av att en inte kan röra sig fritt på gatorna i rädsla för polisen. Ahmed redogör för en händelse hon själv varit med om när hon blev stoppad av polisen i Australien, som frågade om hon var aborigin pga. hennes hudfärg. Hon menar på att polisen utgick från uppfattningen att aboriginer begår brott (Ahmed 2011: 55). Det går inte att se på någon om den är papperslös, men som Molina talar om så rasifieras människor i Sverige eftersom det finns en strukturell rasism (Antirasistiska Akademin 2017, 20:45). Det är därför troligare att någon som missgynnas av rasifieringen blir uppmanad att visa Id-handling, än att någon som gynnas av den blir det. Ahmed

talar om att kroppar som gynnas av rasifieringen (vita kroppar) känner sig hemma i vita-rum då deras kroppar inte noteras (Ahmed 2012: 41-42).

En plats som återkom i intervjuerna när informanterna talade om trygga platser, var kyrkan. Zulema beskriver det såhär:

Zulema: -(...) Sen jag har gått till kyrkan i Malmö. (...) Jag känner mig trygg och lugn och bra. Jag blev jätteglad att jag har fått nya vänner och sen genom mina vänner jag känner vänners, vänners, vänners. Och sen jag har fått hjälp av andra vänner.

Ferran talar också om att han funnit vänner i kyrkan och att kyrkan hjälpt honom med en kurator som han kunnat tala med. Abbas talar om att han känner konstant oro förutom när han är i kyrkan, där han träffat ett äldre par som blivit som familj för honom. Alim berättar att han gick med i kyrkan och spenderade mycket tid där när han var papperslös. Alla fyra informanterna har blivit kristna när de kom till Sverige.

Zulema berättar att han känner sig trygg och lugn i kyrkan. Det är även en plats där han lärt känna människor. I tidigare citat nämnde han att folk inte vågar ta kontakt med "flyktingar", i kyrkan säger han att han funnit vänner. Människor har tagit kontakt och skapat en relation med honom. Ahmed talar om identifikation, en önskan om att komma nära någon genom att bli som dem. Hon jämför det med en hetrosexuell relation, att idealisera könet som inte är ens eget och "bli sitt kön" genom att inte ha sitt egna kön som potentiell romans (Ahmed 2014: 125-127). Ahmed talar om villkorlig kärlek, när hon redogör för samhällets förhållande till migranten. Hon skriver om hur kraven för det mångkulturella samhället är att migranten assimileras. Hon likställer det med en kärleksrelation hur parten (samhället) är beredd att älska om parten (migranten) ställer upp på dens krav om hur hen bör vara t.e.x. lära sig språket eller integrera med samhället (Ahmed 2014: 130-140). Kyrkan tillhandahåller gemenskap, samtal och trygghet i utbyte mot att de blir kristna.

Zulema tänker att vissa människor kanske inte hör bra saker om “flyktingar” och därför inte vågar ta kontakt eller skapa en relation. Zulema, Ferran, Abbas och Alim beskriver alla kyrkan som en trygg plats och har blivit kristna när de kommit till Sverige.

5.3. Känslor

Under tematiseringen *Känslor* har jag samlat citat som visar hur situationen som papperslös påverkar mina informanternas mående. Jag har främst utgått från Sara Ahmeds bok *The cultural politics of emotion* (2004) och hennes teori om känslor som kulturella praktiker.

Abbas har varit på flykt ensam sedan han var 14 år, för fem år sedan. Han är orolig över hur det ska gå när han söker asyl igen:

Abbas: -Jag är orolig. Vad händer om jag ansöker igen, asyl. Så vad händer sen när jag får avslag, det är svårt och jag kan inte, inte vara orolig. Så jag inte tänker, jag tänker så. Viktigt att först få uppehållstillstånd och så.

Det är svårt att kunna landa på en plats när en känner oro för att behöva lämna den. Ahmed beskriver rädslan för något i framtiden som närvarande i ens nutid. Hon menar att rädslan för smärtan som kan inträffa i framtiden är något som förskjuter oss in i den upplevelsen. Upplevelsen av framtidens smärta menar hon är något som även kan ta sig kroppsliga uttryck såsom svettningar, att hjärtat slår fortare och att kroppen blir paralyserad (Ahmed 2014: 65). Utifrån Ahmeds resonemang är det som ska inträffa om Abbas får avslag något som han genomlider och som smärtnar honom även i nuet.

När jag frågar hur människor i Nasims närhet hanterat att få ett avslag berättar han att människor som aldrig missbrukat börjar dricka alkohol, röka cigaretter och hash efter att de får avslag.

Det är tydligt att det tar på en hårt att få ett avslag. Ahmed ger exemplet att om en slår sig mot ett bord, så blir kroppens reaktion att en känner smärta och rör sig bort från bordet. En kopplar bordet till smärta och tänker att en kommer kunna fly undan smärtan genom att förflytta sig från

det (Ahmed 2014: 24). Då smärtan sitter i tankarna på vad som kommer att hända en, försöker en fly undan tankarna genom cigaretter och berusningsmedel.

Ferran talar om hur hans psykiska hälsa varit som papperslös:

Ferran: -En period jag var väldigt dålig, så jag kunde inte kontakta med människor. Det jag försöker hela tiden vara ensam, sitta ensam hemma och det är liksom, när mina kompisar samlas och de pratar så jag blev trött på dem. Så jag kunde inte stanna hemma, fokusera. Jag försöker vara ensam, ensam bara för mig själv. Man kan säga ett mörkt rum, bara stanna hemma och liksom, det är när jag går på stan så jag vågar inte att det är massa, massa energi kommer att påverka mig och mina tankar och mina känslor och.

Tarif som är papperslös just nu berättar att han mår jättedåligt, han kan inte sova eller äta och vill inte gå ut. Han känner sig rädd och ledsen.

Ferran berättar om en period när han var väldigt dålig och inte orkade ha kontakt med andra människor. Han ville bara sitta ensam hemma i mörker och blev trött på sina vänner. Han beskriver det som en massa energier som påverkar hans tankar och känslor när han gick på stan. Tarif beskriver att han är rädd och ledsen vilket gör att han inte vill gå ut. Ahmed talar om att när vi känner smärta så vänder vi oss oftast inåt mot den egna kroppen, medan när vi känner välbehag öppnar vi oftast upp kroppen mot omgivningen (Ahmed 2014: 26). Ahmed menar att hålla kroppen öppen mot världen är att vara sårbar och riskera smärta. När vi känner rädsla så undviker kroppen världen för att undgå smärtan (Ahmed 2014: 69). Ahmed talar om hur rädsla används för att reglera vissa kroppars rörlighet i det offentliga rummet. Hon menar att bilden av världen som farlig och hotet om att den kan framkalla smärta, används för att bruka våld på kroppar i nuet genom att det skapar rädsla för att t.e.x. lämna hemmet eller att inte vilja möta det som finns utanför (Ahmed 2014: 70).

Ferran redogör för hur han mått nu när han väntar på besked om sin asylansökan:

Ferran: -Ja, jag är också orolig. (...) Jag vakna mitt i natten klockan två, plötsligt kommer hopplösheten i mina tankar. Så jag kunde inte sova efter detta, jag kände mig väldigt orolig. Jag kunde försöka sova, men mina tankar... så jag kunde inte sova. Det var väldigt tufft. Och så i skolan, när jag går i skolan, mina lärare upptäcker mig när vi har lektion. När de pratar, ibland jag är helt borta. De liksom förstår mig när de berättar någonting, så jag har inte i klassen, i lektionen. Ibland de kallar på mig, är du i klassen eller? (...) Det svåraste var att, hela tiden du är stressad. Du är på stan, du kommer att vara stressad. Många olika negativa tankar kommer att påverka dig. Det var svår situation. Negativa tankar kommer hela tiden på natten, du kan inte sova lugnt, oro hela tiden. Stress i magen, stress i huvudet. Det är väldigt svårt, det är liksom man kan säga varje sekund som jag själv upplevde det, du kommer att dö, du kommer att dö. Varje sekund, varje sekund, varje sekund. (...) jag kommer att dö en sekund, en sekund. En sekund det kommer att slut livet. Men till den här situationen jag kommer varje sekund, upplever döden, upplever döden genom tankar och olika saker. Du kan inte läsa språket, du kan inte gå i skolan.

Ferran berättar att han haft sömnsvårigheter, han beskriver tankar av hopplöshet och oro. Han beskriver också att han haft koncentrationssvårigheter i skolan och som att han är under konstant stress, han kopplar stress till att vara på stan. Han beskriver en intensiv dödsångest som finns med honom konstant, en ångest som gör så att han inte kan lära sig svenska, sova eller gå i skolan. Ahmed talar om att ångest ofta tar sig uttryck på så sätt att ens tankar rör sig snabbt mellan fler och fler saker att vara orolig över. Hon beskriver det som att orostankarna samlas och sen tillslut tar helt över andra känslors kopplingar till omgivningen (Ahmed 2014: 66).

Abbas beskriver en oro för det som kommer att hända om han får ett avslag igen. Nasim berättar att han har vänner som börjat missbruka efter att de fått ett avslag. Ferran och Tarif beskriver hur de i sin situation som papperslösa inte velat röra sig utanför hemmet eller socialisera. Ferran redogör för hur oron och stressen inför sin situation påverkar hela hans liv. Alla informanterna har påverkats psykiskt av att leva som papperslös, majoriteten kan inte sova om nätterna och lever i konstant stress, rädsla och oro.

Ahmed skriver “relatedly, although injustice cannot be measured by the existence of suffering, some suffering is an effect of injustice” (Ahmed 2014: 196). Informanterna har alla haft anledningar till att lämna sitt hemland och bär på tunga minnen från flykt, krig och diskriminering osv. I uppsatsen är det inget jag valt att fokusera på dock, utan jag har fokuserat på informanternas situation som papperslösa i Sverige. Alla informanterna har lidit av psykisk ohälsa när de väntat på besked om uppehållstillstånd eller levt som papperslösa, till exempel har asylsökande som aldrig tidigare missbrukat börjat missbruka när de fått sitt avslag.

5.4. Desorientering

Under tematiseringen kroppar har jag använt mig av Sara Ahmed Queer-begrepp ‘orienterad’ och ‘desorienterad’ för att visa på hur situationen som papperslös påverkar hur en är desorienterad i samhället.

Abbas beskriver sin bostadssituation under sina två år i Sverige:

Abbas:- (...) jag kommer här om 1 månad eller 2 månad eller 3 månad. Så jag tänker på nästa, var jag ska flytta.

Jag: -Aa så det blir inte som att du kan vila på en plats, för det blir som att du inte vet om nästa...

Abbas: -Ja exakt som nästa kan bo där, så kommer han och så måste jag flytta eller någonting

När Abbas och jag träffas bor han i en kolonilott som han snart måste lämna, han har ingen aning om var han ska ta vägen. Nasim berättar att han och en vän b.la. gick runt en hel natt till klockan sju på morgonen då de kunde ta sig in på en skola där de kunde sova och äta, efter att han fått avslag. Andra nätter väntade han till exempel till klockan ett på natten då han kan ta sig in på ett asylboende och sova hos en kompis. Nu hyr han ett rum hos en familj. Ferran sov i parker i Malmö en hel sommar då han först fick avslaget, nu bor i en tvåa med fyra personer. Tarif bor gratis i en etta hos en kompis och får äta av hans mat, han saknar inkomst. Han drömmer om någonstans där man inte kan bli utslängd, en egen nyckel och ett boende där man kan stanna länge. När Alim var

papperslös bodde han i en tvåa med fem andra killar, svart i andra hand som han fått tag på via en ideell organisation.

Det är svårt att få tag på en bostad som papperslös, informanterna vittnar om ett ständigt omkringflyttande, vilket blir en oro att aldrig få landa på en plats. Ferran och Zulema har tvingats sova i parker och även Nasim har haft en period då han varit helt utan bostad. Flera informanter bor kollektivt på en liten yta. Objekt menar Ahmed är gjorda för vissa kroppar mer än för andra (Ahmed 2006: 51). En bostad är ett objekt som är gjort för vissa kroppar mer än för andra. För att få tag på ett bostadskontrakt krävs ofta kontakter, pengar och ett uppehållstillstånd.

Bahir arbetade i en butik i Malmö tidigare där han blev misshandlad av ägaren och fick tjugo kronor i timmen som lön. Nasim jobbar på en restaurang i Helsingborg där han får tio kronor i timmen i lön.

Ahmed talar om att objekt är olika nära oss baserat på var vi befinner oss (Ahmed 2006: 52). Om en utgår från situationen som papperslös som en plats där en befinner sig är det svårt att få tag på ett jobb med bra arbetsvillkor. Ahmed skriver "Feeling better might be about having sufficient materials to sustain life in one's body; it might be about having energy, shelter, warmth, light, or air to breathe. "We cannot know in advance what makes others (or even ourselves) feel better about the injustices that have shaped lives and worlds" i *The cultural politics of emotion* (Ahmed 2014: 201). Människor som är papperslösa har svårt att skaffa sig både en inkomst och bostad på grund av sin situation, vilket i sin tur påverkar deras känslor.

Ferran: -Det, jag fick en känsla av staden, av människor. Det var liksom ett nytt liv för mig. Jag ser framför mig en framtid, när jag kom till Sverige första gången. Jag hade en vision som tänker på när jag tänker först. Sen jag fick avslag, det var väldigt, jag har haft en väldigt desperat situation. Det är som migrationsverket har bestämt att man måste återvända till Afghanistan. Så jag tänker mig, på vilket sätt jag kan, jag måste återvända. Jag har aldrig varit där, jag känner ingen där. På vilket sätt, hur man kan bo där. De om de ska skicka mig tillbaka, jag kan inte leva där. Eftersom jag har förlorat min familj där, två bröder, de dog i kriget i Afghanistan. Sen efter några år min familj var tvungen att

flytta till Iran. Så jag kan inte bo där, om jag flyttar där folket kommer kalla på mig, varför du pratar inte dari? Du är från Iran, vad gör du här? De så, jag har ingen plats där. Det. det var en väldigt svår situation här efter avslaget.

Frykman skriver i *Berörd* 'Platserna håller kvar ett minne av det som utspelats där' (Frykman 2012: 58). Förutom det svåra att Ferran får beskedet av migrationsverket att skickas till Afghanistan där han aldrig varit och inte känner någon, är det ett land som är ångestladdat för honom då han förlorat två bröder i kriget där. Minnen av objekt väcker känslor som sedan för en i en viss riktning (Ahmed 2014: 7). Precis som andra kroppar kan föra oss i en viss riktning:

Nasim: -Jag kan inte åka igen till Iran men jag hade vill, men jag kan inte. För jag hade, jag måste åka till Afghanistan och jag har ingen familj där. Sen jag måste åka till Pakistan för att jag kan inte åka. Jag har en bror i Sverige, jag måste vänta på han också.

Nasim har bott i Iran under hela sitt liv, men har fått ett utvisningsbesked till Afghanistan. Där han skulle vara helt desorienterad då hans familj bor i Iran. Han har en lillebror på ett asylboende i Sverige och menar att han måste vänta tills han får avslag för att kunna åka någonstans. Han träffar inte sin bror som bor på ett asylboende långt norr upp i landet, de har inte sagt till de svenska myndigheterna att de har ett syskon i landet, då det bedöms enligt Nasim som tillräckligt med belegg för att en ska få avslag. Att en har ett äldre syskon som då räcker som en trygghet i Afghanistan enligt migrationsverket. Ahmed menar att kroppar kan genom kontakt med andra kroppar föras i vissa riktningar, som sedan påverkar hur nära tillgången till ett visst objekt blir (Ahmed 2006: 54). Om en ser på Iran som ett objekt, kan Nasim inte ta sig dit då han måste vänta på sin yngre bror.

Bahir (intervju med sin bror som tolk): -Han har önskat här i Sverige att kanske få papper, det är det viktigaste för honom. Inget alltså inget alltså pengar inte jätteviktigt, boende inte jätteviktigt för honom. Så han säger att det är pappret, alltså direkt när han kom in till Sverige han skulle få papper. Det var därför de lämnade honom att komma in eller tillåta det, tillåta dem att komma in till Sverige. Han förväntade sig att det skulle bli så men det är värsta, alltså mardrömmen för honom och sen han blir överraskad över att

det är så här på riktigt (med väntan). (...) Ja alltså med att de inte har tillräckligt med rättigheter för att få papper. Att det tar så lång tid och till slut säger de hejdå, ni måste lämna. Så det är frågan och jag håller med (att det är en för lång process). (...) Han vill ha uppehållstillståndet för att leva i fred och gå till skolor och ja... bara släppa och tänka på ett annat

Det är svårt att etablera sig ett liv i Sverige utan uppehållstillstånd. Bahir vill kunna släppa oron och börja skolan, kunna fokusera på något annat än på om han ska få stanna eller inte för att kunna skapa sig ett liv, ett hem. Ahmed skriver "Bodies that do not follow the line of whiteness, for instance, might be "stopped" in their tracks, which does not simply stop one from getting somewhere, but changes one's relation to what is "here". When such lines block rather than enable action they become points that accumulate stress, or stress points. Bodies can even take the shape of such stress, as points of social and physical pressure that can be experienced as a physical press on the surface of the skin." (Ahmed 2006: 160). Asylprocessen stoppar kroppars rörlighet, Bahir har väntat på asyl i två år under tiden har han inte kunnat röra sig framåt.

Zulema: -Ja det var personen som tappade mycket hopp och tänkte bara på dåligheter. Och de kanske inte hade så många möjligheter att gömma sig och kommer att döda själva, ja... eller de ger upp och skickas till Afghanistan.

Zulema talar om att vissa människor som får avslag och kanske inte har så många möjligheter att gömma sig, begår självmord eller "ger upp" och skickas till Afghanistan. "Disorientation occurs when we fail to sink into the ground, which means "ground" itself is disturbed, which also disturbs what gathers "on" the ground" (Ahmed 2006: 160).

Rayam: -Till exempel 'Vadå hem?' är riktat till eller ett svar på ett rasistiskt uttalande som kallas 'Åk hem'. Det är därför svaret är 'Vadå hem?! Vet du vad ett hem är för nåt?'. Vet du vad det betyder när du säger 'Åk hem?'. Så till (en scen i pjäsen) handlar om att helt, hur man kan överleva i ett totalt katastrofläge i ett krigsdrabbade platser. När man säger till exempel på vägen, vad är ett hem på väg, där det första mest sannolika är att du dör. Alltså döden ligger väldigt nära och det har vi sett ganska mycket på, hela tiden

under alla dessa år. Och nu när du och jag pratar så är det ju många som dör på medelhavet, fortfarande. Och det fortsätter vi att säga, 'men åk hem'. 'Jo men vet du vad ett hem är för något? Förstår du vad du säger?'

Ahmed skriver "(...) some bodies more than others have their involvement in the world called into crisis. This shows us how the world itself is more "involved" in some bodies than in others (...) It is not just that bodies are directed in specific ways, but that the world is shaped by the directions taken by some bodies more than others. It is thus possible to talk about the white world (...), as a world that takes the shape of the motility of certain skins" (Ahmed 2006: 159-160).

Zulema: -Skogen (...) jag sov där i två dagar. Jag hade ingen mat, jag hade inga pengar att köpa. Känner... vad ska jag... (...). Och efter två dagar jag kunde klara mig. Och sen jag träffade min kom den här personen som hjälpte mig. Och ja vi träffades och pratade. Och personen sa till mig, jag kan hjälpa dig med mat och pengar men jag kan inte hjälpa dig. (...) Och personen sa till mig, jag kan hjälpa dig med mat och pengar, men jag kan inte hjälpa dig med bostad. Har du vänner i Malmö? Jag sa till honom, om jag hade behöver inte, skicka sms till eller ring. Jag har inga vänner i Malmö nu.. Okej och han hämtade mig till hans lägenhet och jag bodde med honom.

Zulema talar om att han sov i skogen när han fick sitt avslag. Ahmed talar om att desorientering kan bryta ned ens självkänsla eller tro på att omgivningen kan tillhandahålla de redskap en behöver för att orka leva. Hon menar att en sådan desorientering kan bli orienterad av att en får tag i något stadigt som hjälper en att ändra riktning (Ahmed 2006: 157).

Zulema har fått ett permanent uppehållstillstånd nu, han beskriver sin nuvarande situation så här:

Zulema: Jag hade planering, om jag ska stanna i Sverige vad ska jag göra. Jag kämpade mycket för att jag ska stanna i Sverige och jag gömde tre år och jag hade svår situation, men nu, jag känner mig fri. Och jag vill göra bästa för minne, gör mycket ont. Jag vill bara lämna ute och tänka på framtiden. Ja *suckar* bästa göra som jag kan.

Zulema har blivit mer orienterad sen han fick sitt uppehållstillstånd, han menar på att all den energi han lagt på att vara stressad över huruvida han kommer kunna stanna eller inte, kan han nu lägga på något annat, på framtiden. Ahmed beskriver orientering som att känna var en befinner sig och var en är på väg, som att känna att en hör samman med “marken vi bebor (...) eller de imaginära gränser som skär genom kartor” (Ahmed 2011: 152).

Både Gannit Ankori och Maja Povrazonovic skriver om kopplingen mellan hem och kropp. Att förlora hemmet känns som att förlora en del av kroppen. I Ankoris exempel utgår hon från tre palestinska konstnärers verk, där de utgår från “förlorandet” av “hemmet” på olika sätt, som en “desorientering” (Ankori 2003: 59-90). Povrazonovic talar om “hemmet” som “trygghet” och “normalitet” utifrån kriget i Kroatien 1991-1995 (Frykman, 2012: 60-63), hur en plats sitter ihop med “jag:et”. Informanterna har alla tvingats lämna sitt hemland och har alla vid något tillfälle saknat ett hem i Sverige, om en utgår från Ankoris och Povrazonovics analyser, har de alla från början förlorat en del av sina kroppar och blivit desorienterade. När de sedan kommit till Sverige har de alla vid något tillfälle saknat trygghet och normalitet då de varit utan ett hem. Ahmed menar att desorientering visar på pågående rasism, hon menar att om världen görs vit, är de kroppar som kan känna sig hemma i världen, vita kroppar. Detta stoppar kroppar som missgynnas av rasifieringen att inta olika rum (Ahmed 2006: 111-112).

6. Sammanfattande diskussion

Rayam talar om Teater Jalada's syfte:

Rayam: För oss är det väldigt viktigt att visa, statistiken som man ser från regeringen eller ett antal lalala har dött, eller ett antal har klarat sig. (...) Alltså det är väldigt viktigt för oss att dessa människor har ett ansikte och dessa människor har ett liv och det när man ändrar en lag måste man verkligen veta vad man gör. Vi försöker ta tillbaka det humana att dessa är människor man pratar om, det handlar inte bara om siffror. Jag menar, jag tänker på alla de ensamkommande som har demonstrerat under de senaste två månaderna i Stockholm, som har suttit dag och natt och då talas de om som en grupp, ‘de

ensamkommande'. Men alla dessa, varje individ har en berättelse. Och de är ganska starka berättelser, de är ganska fruktansvärda. Så om man säger 'nu måste vi släppa in ensamkommande som en grupp' så måste man veta vad man pratar om och varför ska man inte skickas, för då dör de. Så vårt mission som teater handlar om att, ja men vi har tagit på oss ett ansvar när det gäller att vi försöker liksom ge alla dessa individer ett ansikte. Vi försöker visa vilka de är. (...) Vi intervjuade många ensamkommande barn som bor i Sverige och som en del av dem är papperslösa eller 65% av dem är papperslösa. Så det är väldigt viktigt för oss att deras berättelse kommer fram, att vi skapar en lite mer opinion. Jag brukar säga så här, vi går inte och demonstrerar på samma sätt, för vi tycker att det är lite kortsiktigt, vi bygger en produktion som vi kan turnera med i flera år. Så att frågan alltid kommer upp till ytan, i en positiv arena som teatern till exempel.

Rayam påtalar i citatet ovan vikten av att humanisera genom teatern, att sätta ansikten på statistiken. Det är lättare att ha fördomar kring grupper, än vad det är att avhumanisera individer. Avhumaniseringen av flyktingar, hjälper oss att rättfärdiga vår omänskliga behandling mot människor som flytt hit. Humaniseringen som Rayam pratar om är livsviktigt. Rasifiering innebär att människor i ett samhälle handlar, tänker och diskriminerar utifrån idén om "ras" (Molina 1997: 62). Den vita blicken och rasifieringen är en avhumaniserande process. Humaniseringen kan påverka politiska beslut som förändrar papperslösa personers situation.

Mitt fokus låg från början på boendesituationen för papperslösa som fått avslag på sin asylansökan. Det har sedan mer centrerat kring temat "hem", vad ett hem är. Känslan av ett hem eller kanske snarare vad ett hem inte är. Hem kopplat till ett värdigt liv, att inte kunna planera framåt utan permanent uppehållstillstånd, kopplat till att bli en del av samhället, möjligheten att skapa och upprätthålla relationer. Att inte ha tillgång till arbete, bostad, sociala relationer och medborgerliga rättigheter. Otryggheten, att ständigt vara på sin vakt för polisen, att inte veta om en får stanna i sitt nya "hemland". Om ens kropp blir betraktad som att den 'hör hemma' på platsen. Alla informanterna talade om att deras psykiska hälsa försämrats i och med att de fått avslag. Informanter bär på tunga minnen från sina hemländer och flykt men den psykiska ohälsa som många talar om går att koppla samman med deras situation som papperslösa, Zulema talar

om att hans psykiska hälsa blivit bättre sedan han fått uppehållstillstånd. Då Sverige är ett land som är uppbyggt på personregister dvs. att du behöver finnas med i registret för att få ett jobb och en bostad, blir du som papperslös i Sverige desorienterad. Det är därför svårt att skaffa ett jobb eller en bostad och du måste till stor del förlita dig på sociala kontakter, vilket också gör dig mer sårbar och utsatt för att bli utnyttjad. Informanterna talade till exempel om att de blivit misshandlade på jobbet och haft en så pass låg lön att de haft svårt att leva på den. Då det kan ta flera år att ett avslag eller uppehållstillstånd blir även väntan en desorientering då du inte kan skapa dig ett liv som Bahir talar om, innan du fått uppehållstillstånd. Platser kan kännas trygga och otrygga baserat på vilken relation en har till en plats. Ferran fick till exempel ett utvisningsbesked till Afghanistan där han förlorat två bröder i kriget, för honom är Afghanistan en otrygg plats. Gatorna i Malmö kan vara otrygga då polisen har id-kontroller som Zulema talar om och hon berättar att en ideell-organisation i Malmö smsar papperslösa personer och varnar dem för polisen. I Sverige finns en strukturell rasism som gör så att vissa gynnas av rasifieringen medan vissa missgynnas av den (Antirasistiska Akademin 2017: 29), som gör att vissa kroppar noteras och görs till främlingar (Ahmed 2000: 78).

Under hela processen med uppsatsen har jag tänkt mycket på tolkningsföreträde, vem som får uttala sig om vems historia osv. Att människor i maktposition uttalar sig om de förtrycktas verklighet är förstås än mer problematiskt. Det finns många skilda åsikter om situerad kunskap och frågan är långt ifrån svart-vit. Om jag tänker på ett förtryck som jag själv drabbas av, dvs. patriarkatet och sexismen har jag haft svårt för både när cis-män engagerar sig i feminismen liksom när de inte gör det. Att jämföra patriarkatet med rasism, klass eller situationen som papperslös går ju såklart inte. Det är helt andra förtryck som tar sig uttryck på andra sätt, även om alla förtryck hänger ihop och liknar varandra, precis som många är utsatta för flera olika förtryck. Jag har haft många kriser under mitt arbete med min uppsats och vid vissa tillfällen helt velat lägga den åt sidan och inte publicera den, då jag tänkt att det enbart är problematiskt att jag uttalar mig om andra människors historier. Signe Bremer skriver om *Brian Fays* begrepp *insiderepistemologisk*, som hon kallar övertygelsen om att forskaren måste bära på de erfarenheter eller ingå i det sammanhang/den grupp som hen skriver om. Hon menar på att det är problematiskt att tänka att en inte kan förstå sig på någon eller något om en inte tillhör samma sociala grupp eller kulturella praktik (Bremer 2011: 59). Fenomenologin som jag har använt mig

av som teoretiskt angreppssätt handlar om att förstå världen genom människors upplevelsevärld. Sara Ahmeds fenomenologi bygger på att leva sig in andra människor och förstå samhällen och strukturer genom känslor. Informanternas erfarenheter, tankar och även känsloliv blir därmed viktiga komponenter för att kunna förstå hur samhällsstrukturer påverkar individer. Ahmeds analys av känslor, var de kommer ifrån och vad de gör ger möjlighet att diskutera och uppmärksamma detta. Den strukturella rasismen är känslor av till exempel rädsla och osäkerhet som cirkulerar i samhället och som i sin tur påverkar politik och asylsökandes liv. Alla lagar har skapats på grund av människors känslor, allt förtryck upprätthålls och fortgår på grund av känslor.

Papperslösa människor yngre än människor med uppehållstillstånd. Självordsstatistiken bland papperslösa ligger på 12 procent hos kvinnorna och 11 procent hos männen, hos människor med uppehållstillstånd i Sverige ligger det på 1 respektive 2 procent. Risken för att dö av våld eller olyckshändelser är också högre hos papperslösa (Wahlberg 2014: 1-9). Sociologen Markus Hansson menar i sin studie på att situationen som papperslös är en maktobalans som han delar upp i att det skapas och upprätthålls dels genom en samhällelig och dels genom en kulturell dimension. Den samhälleliga dimensionen bygger på lagar som påverkar att den papperslösa inte har tillgång till alla de rättigheter som medborgare har. Detta menar han hänger samman med idén om en stat och dikotomierna medborgare och icke-medborgare, en dikotomi som han menar att medborgarna tjänar på i och med att det genererar en maktposition gentemot papperslösa. Detta kallar han de papperslösas sårbarhet. Den kulturella dimensionen menar han på är olika rasistiska uttryck, som han anser vara en del i att rättfärdiga maktobalansen och kränkningarna av mänskliga rättigheter mot papperslösa (Hansson 2008: 27). Att vara *papperslös* är en konstruktion, en situation som skapas av politiska system och som genom media och samhället skapas till en identitet. Att ha uppehållstillstånd är att besitta en maktposition gentemot någon som inte har uppehållstillstånd, då du har tillgång till förmåner som den *papperslösa* inte har. Att ha rätt till en plats, må bra psykiskt, ha rätt till sociala skyddsnät såsom kollektivavtal och utbildning, ha tillgång till en bostad, möjlighet att få vara med sin familj osv. är förmåner de privilegierade inte ens märker att de har, men som de tar ifrån, och omöjliggör för andra. Maja Sager skriver såhär "Running parallel to this, the differentiation of citizens/non-citizens is not

marginal but is instead at the core of citizenship and of processes of racialised and gendered differentiation of citizens' access to power and resources." (Sager 2011: 81).

Den som flyr har inget val, ingen människa är illegal!

Referenslista:

Ankori, Gannit. "'Dis-Orientalisms' – Displaced Bodies/ Embodied Displacements in Contemporary Palestinian Art." Uprootings / Regroundings: Questions of Home and Migration. Ed. Sara Ahmed, Claudia Castañeda, Anne-Marie Fortier, Mimi Sheller. Oxford: Berg Press, 2003. 59-90.

Antirasistiska Akademin 2017. *Videointervju med Irene Molina - Vad är boendesegregation och hur kopplas det till rasifiering? (online)*. <http://www.antirasistiskaakademin.se/videointervju-med-irene-molina-rasifiering-och-vad-ar-egentligen-segregation/>

Ahmed, Sara u.å. *Sara Ahmed* <https://www.saranahmed.com/bio-cv/> (hämtad 2018-06-26)

Ahmed, Sara 2000. *Strange Encounters - Embodied Others in Post-Coloniality*. London: Routledge

Ahmed, Sara, Castaneda, Claudia, Fortier, Anne-Marie, Sheller, Mimi 2003. *Uprootings/Regroundings - Questions of home and migration*. Oxford: Berg

Ahmed, Sara 2006. *Queer phenomenology - orientations, objects, others*. Durham and London: Duke University Press

Ahmed, Sara 2007. A phenomenology of whiteness. *Feminist Theory* 8(2), pp. 149 - 168
https://www.issuex.fi/wp-content/uploads/2013/09/Sara_Ahmed_A_Phenomenology_of_whiteness.pdf

Ahmed, Sara 2011. *Vithetens hegemoni*. Hägersten: Tankekraft

Ahmed, Sara 2012. *On being included: Racism and diversity in Institutional Life*. Durham and London: Duke University Press

Ahmed, Sara 2014. *The cultural politics of emotion*. Edinburgh: Edinburgh University Press

Bremer, Signe 2011. *Kroppslinjer: kön, transsexualism och kropp i berättelser om könskorrigering*

By, Ulrika. 2016. Livet för papperslösa barn: Gömda, fattiga och under stor stress. *Dagens Nyheter*. 28 oktober. <https://www.dn.se/sthlm/livet-for-papperslosa-barn-gomda-fattiga-och-under-stor-stress> (Hämtad 2018-01-19)

Ericsson, Urban. Molina, Irene. Ristilammi, Per-Markku 2002. *Miljonprogram och Media: föreställningar om människor och förorter*. Stockholm: Riksantikvarieämbetet

Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 604/2013 av den 26 juni 2013

Frantz Fanon 1997. *Svart hud, vita masker*. Göteborg: Daidalos

Frykman, Jonas 2012. *Berörd - Plats, kropp och ting i fenomenologisk kulturanalys*. Stockholm: Carlsson

Genusvetenskapliga institutionen. 2017. *Maja Sager* <https://www.genus.lu.se/maja-sager> (Hämtad 2018-03-24)

Gustavsson, Matilda. 2017. Därför är 17-åriga Fatemeh Khavari beredd att höja rösten. *Dagens Nyheter*. 20 september. <https://www.dn.se/nyheter/sverige/darfor-ar-17-ariga-fatemeh-khavari-beredd-att-hoja-rosten/> (Hämtad 2018-01-18)

Hansson, Markus 2008. *Sårbarhet och möjligheter: om papperslösa immigranternas situation i majoritetssamhället*. Lund: Network for Research in Criminology and Deviant Behaviour at Lund University

Haraway, Donna 2008. *Apor, Cyborger och kvinnor. Att återuppfinna naturen*. Eslöv: Brutus Östlings bokförlag Symposion

Hyltén-Cavallius 1999. Internet och fältarbete. Kaijser, Lars, Öhlander, Magnus. *Etnologiskt fältarbete*. Lund: Studentlitteratur

Högström, Karin 2017. Fenomenologi. I: Gunnarsson Payne, Öhlander. *Tillämpad kulturteori*. Lund: Studentlitteratur

Lindqvist, Beatriz 1991. *Drömmar och vardag i exil: om chilenska flyktingars kulturella strategier*. Diss., Lunds Universitet

Merleau-Ponty, Maurice 2006 (1945). *Kroppens fenomenologi*. Göteborg: Daidalos

Migrationsverket. 2017. *Om du inte samarbetar för att återvända*. 22 augusti.
<https://www.migrationsverket.se/Privatpersoner/Skydd-och-asyl-i-Sverige/Efter-beslut/Om-du-far-avslag-pa-din-ansokan/Om-du-inte-samarbetar-for-att-atervanda.html> (Hämtad 2018-06-21)

Mills, Sara 2011. Kön och det koloniala rummet. I: de los Reyes, Paulina (red) *Postkolonial feminism*. Stockholm: Tankekraft

Mohanty, Chandra Talpade 2012. Med västerländska ögon: Avkolonialisering, antikapitalistisk kritik och feministiska åtaganden. I: de los Reyes, Paulina (red) *Postkolonial feminism 2*. Stockholm: Tankekraft

Molina, Irene 1997. *Stadens rasifiering: etnisk boendesegregation i folkhemmet = [Racialization of the city] : [ethnic residential segregation in the Swedish Folkhem]*. Diss. Uppsala : Univ

Ohlsson, Erik. 2017. Försämrad säkerhet i Afghanistan slår mot hjälparbete. *Dagens Nyheter*. 18 oktober. <https://www.dn.se/nyheter/varlden/forsamrad-sakerhet-i-afghanistan-slar-mot-hjalparbetet/?forceScript=1&variantType=large> (Hämtad 2018-01-18)

Povrzanovic Frykman, Maja 2001. *Constructions of identities in diaspora and exile. Croats in Sweden in the 1990s*. I: Povrzanovic, Frykman Maja (red.) *Beyond Integration: Challenges of belonging in diaspora and exile*. Lund: Nordic Academic Press

Povrzanovic Frykman, Maja 2001. *När våldet tar plats*. I: Hansen, Kjell och Salomonsson, Karin (red.) - *Fönster mot EUROPA: Platser och identiteter*. Lund: Studentlitteratur.

Rennstam, Jens. Wästerfors, David. Från stoff till studie. 2015. *Från stoff till studie: om analysarbete i kvalitativ forskning*. Lund: Studentlitteratur

Sager, Maja. 2011. *Everyday clandestinity: experiences on the margins of citizenship and migration policies*. Diss., : Lunds universitet

Salomon Rogberg, Per Kudo. 2017. Åldersbedömningar gör att fler anses vara barn. *Svenska Dagbladet*. 3 december. <https://www.svd.se/aldersbedomningar-gor-att-fler-anses-vara-barn> (Hämtad 2018-01-17)

Sandell, Kerstin 2014. Att veta som den jag är. Reflektioner över ett misslyckat fältarbete. I: Sandell, Kerstin, Seger, Maja och Rätzzel, Nora (red). *Kritiska gemenskaper: att skriva feministiskt och postkolonial vetenskap*. Lund: Genusvetenskapliga institutionen, Lunds Universitet.

Skeggs, Beverley 1997. *Att bli respektabel - Konstruktioner av klass och kön*. Göteborg: Daidalos

Svenska Afghankommittén. 2017. *På flykt i Sverige* <https://sak.se/afghanistan/flykt/pa-flykti-sverige> (Hämtad 2018-06-21)

Svensson, Ingeborg 2017. *Queerteori*. I: Gunnarsson, Jenny, Öhlander, Magnus (red.) Tillämpad kulturteori. Lund: Studentlitteratur

Svt Nyheter. 2017. *Uppdrag granskning i Kabul: Livet efter utvisningarna* <https://www.svt.se/special/afghanutvisningarna/> (Hämtad 2018-02-03)

SOU 2011:48. Sverige. Utredningen om vård för papperslösa m.fl. 2011. *Vård efter behov och på lika villkor: en mänsklig rättighet : betänkande*. Stockholm: Fritze

SOU 2005:41 Sverige. Utredningen om makt, integration och strukturell diskriminering 2005. *Bortom vi och dom: teoretiska reflektioner om makt, integration och strukturell diskriminering : rapport*. Stockholm: Fritze

Teater Ja:La:Da. (u.å.) *VADÅ HEM?!* <https://www.jalada.se/new-page> (Hämtad 2017-11-15)

University of East London. 2018. Professor Nira Yuval-Davis <https://www.uel.ac.uk/Staff/y/nira-yuval-davis> (Hämtad 2018-03-25)

Wahlberg, A. et al., 2014. Causes of death among undocumented migrants in Sweden, 1997–2010. *Global Health Action*, 7(1), pp.1–9

Yuval-Davis, Nira 2011. *The Politics of Belonging: Intersectional Contestations*. Los Angeles, Calif.: SAGE